

5510 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

GENEL GEREKÇE

Sosyal güvenlik mevzuatında itibari hizmet ya da fiili hizmet süresi zammı uygulaması, ağır, yıpratıcı ve riskli işlerde çalışan kişilerin, diğer çalışanlara göre daha erken emeklilik hakkı kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Uygulamanın temeli, toplumsal işbölümünde diğer çalışanlardan daha ağır ve riskli işleri üstlenenlerin, yapılan işten yarar görenlerce kamu kaynağı ve kamu kurumları aracılığıyla ortaklaşa desteklemesidir.

Bilindiği üzere başta hekimler olmak üzere sağlık çalışanları, yaptıkları işin niteliği, çalışma süreleri ve çalışma ortamlarından kaynaklanan özel durumlar nedeniyle pek çok meslek sahibine göre daha fazla yıpranmaktadır. Anayasa'da Devlete yüklenen kişilerin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlama yükümlülüğünü yerine getirmesinin en önemli aracı olan sağlık çalışanları, Dünya Sağlık Örgütü ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün de belirttiği gibi, yaptıkları iş ve çalışma koşullarından dolayı, özel olarak korunmalıdır. Sağlık çalışanlarını koruyabilmek için emeklilik yaşının erkene alınması gibi yöntemler uygulanabilmektedir.

Ülkemizde de 5510 Sayılı Kanun uyarınca zor ve ağır koşullarda yürütülen ve buna bağlı olarak diğer iş alanlarına göre daha yıpratıcı olduğu kabul edilen bazı işlerde çalışanların erken emekli olabilmelerini sağlamaya yönelik "fiili hizmet süresi zammı" verilmektedir. Yasanın 40. maddesi uyarınca "İnsan sağlığına ilişkin işler" kapsamında sigortalı olan "11/4/1928 tarihli ve 1219 sayılı Kanun, 25/2/1954 tarihli ve 6283 sayılı Hemşirelik Kanunu ve 18/12/1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun kapsamında sağlık meslek mensubu sayılan ve insan sağlığı için koruyucu, teşhis, tedavi ve rehabilite edici hizmetlerde çalışanlara" prim ödeme gün sayılarına, bu işyerlerinde ve işlerde geçen çalışma sürelerinin her 360 günü için 60 gün fiili hizmet zammı verilmektedir.

Koronavirus Hastalığı-19 (COVID-19), 2019 yılının son aylarında ortaya çıktıktan sonra küresel ölçekte hızla yayılmış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. COVID-19 bulaşı açısından mesleki riskin en yüksek olduğu grup sağlık çalışanlarıdır.

Başta hekimler olmak üzere sağlık hizmetinin sunumunda görev alan tüm sağlık çalışanları, bütün dünya ülkelerini sarsan COVID-19 pandemisinde ağır ve tehlikeli koşullarda hizmet sunmuştur, sunmaya devam etmektedir. Bu süre zarfında gösterdikleri çaba ve aldıkları risk, rutin çalışma dönemlerine göre katbekat fazla olmuştur.

Birçok sağlık çalışanı; aylık ortalama 160 saat civarında olan mesai saatlerine ek olarak 130 saat, hatta yasal olmayan şekilde aylık 130 saatten çok daha fazla nöbet tutmaktadır. Üstelik, mesai veya nöbet süresi boyunca, dinlenmek için mola kullanamamakta, uygun soyunma, dinlenme odası bulamamakta, yemekhaneye uygun olmayan yerlerde, yetersiz, sağlıksız gıdayla beslenmeye çalışmaktadır. Bu durum, toplumun sağlığı için özveriyle görev yapan sağlık çalışanlarının sağlığını bozmaktadır. Dinlendirmeyen ve yetersiz uyku ile düzensiz öğünler; gastrit, metabolik sendrom, obezite, tip 2 diyabet, kardiyovasküler hastalık ve kanser riskinde artışa neden olabilmekte, ek hastalıklar da bilindiği üzere COVID-19 hastalığına yakalandıklarında hastalığı daha ağır geçirmelerine yol açabilmektedir. Pandemi öncesinde söz konusu olan fazla iş yükü, uzamış pandemi döneminde daha da artmıştır. Gerek sağlık çalışanlarının çalışma şartlarındaki artan yük gerekse iş güvenliği için kullandıkları kişisel koruyucu donanımlar, sağlık çalışanlarının diğer birçok meslek grubundan daha fazla yıpranmasına neden olmuştur. Ayrıca, özellikle pandeminin ilk senesinde; belirsizlikler, kişisel koruyucu donanımın yetersizliği ve aşılamanın olmaması gibi etkenler; sağlık çalışanlarının daha da fazla riske maruz kalmasına neden olmuştur.

İlgili branşlarda olmamalarına rağmen birçok hekim ve sağlık çalışanı; pandemi servislerinde, yoğun bakımlarda, filyasyon hizmetlerinde çalışırken topluma göre sağlık çalışanlarında hastalanma oranı çok daha

yüksek olmuştur. Sağlık çalışanları, mesleki maruziyet açısından, diğer birçok salgında olduğu gibi COVID-19 pandemisinde de en riskli mesleklerin başında gelmektedir.

Dünyada 115.000'den fazla sağlık çalışanın COVID-19 nedeniyle hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Sağlık Bakanlığı'ndan son olarak 9 Aralık 2020'de yapılan açıklamaya göre 1 Milyon 100 Bin sağlık çalışanından enfekte olanların sayısının 120 bini geçtiği, her 10 COVID-19 hastasından 1'inin sağlık çalışanı olduğu belirtilmiştir. Halihazırda kaç sağlık çalışanın enfekte olduğu resmi olarak açıklanmamıştır, ancak Türk Tabipleri Birliği'nin raporuna göre pandemide 18 aylık süreçte (16 Eylül 2021 tarihine kadar) aktif 421 sağlık çalışanı COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Mevcut açıklanmış verilere göre sağlık çalışanlarının en az dörtte birinin COVID-19 hastalığını geçirdiği düşünülmektedir. Hastalık geçirildikten sonra dahi hasarları devam etmektedir. COVID-19 ile enfekte olanların bir bölümünde beyin, kalp, akciğer, böbrek, cilt gibi organlarda uzun süren hatta kalıcılaşabilecek olan etkiler gözlenmekte, post-covid sendromlardan bahsedilmekte, akciğerde KOAH gibi sekeller oluşarak kalıcı maluliyet oluşmaktadır. Sağlık çalışanları enfekte olma riskiyle çalışmanın yanında, hastalığı yakınlarına taşıma korkusunu yaşamakta, bu nedenle sağlık çalışanlarının bir bölümü, özellikle pandeminin alevlendiği dönemlerde, hastalığı bulaştırmamak adına, ailelerinden ayrı yaşamaktadırlar. Tüm bunlar sosyal destekten de yoksun olma ile birlikte psikolojik sorunlar kaygı, depresyon, duygusal tükenmeye yol açmaktadır. Salgının sağlık çalışanlarındaki ruhsal etkilerinin araştırıldığı bir derlemede; salgın sırasında ve sonrasında sağlık çalışanlarında akut stres bozukluğu, kaygı, tükenmişlik, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğunun görülme oranlarında artış izlenmiştir. Yakınlarını COVID-19 nedeniyle kaybeden bazı sağlık çalışanları hem suçluluk duygusuna kapılmış hem de yasını tutamadan bu halde çalışmak zorunda kalmıştır. Ayrıca salgında travmatize olmuş kişilere hizmet vermenin kendisi de travmayla sonuçlanabilmekte, "ikincil travma" olarak adlandırılan bu tablo da çeşitli ruhsal bozukluklara neden olabilmektedir.

Gelinen aşamada, ayrım gözetilmeksizin sağlık işyerlerindeki tüm çalışanlar için Türkiye'de ilk vakanın ilan edildiği 11 Mart 2020'den itibaren, pandeminin sonlandığı zamana kadar her yıl için 120 gün fiili hizmet süresi zammı uygulamasının gerekli olduğu, önümüzdeki dönemlerde başkaca pandemilerin de yaşanacağını öngörülmesi nedeniyle "pandemi dönemleri" ile sınırlı olmak üzere uygulama yapılmasının zorunlu hale geldiği açıktır. Teklifin belirlenmesinde 6385 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik yöntem olarak benimsenmiş ve maden işçilerinin fiili hizmet süresi zammı süresinin altında kalınmakla birlikte, ancak Yasama organı üyeleri ile Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar için kabul edilen fiili hizmet süresi zammının üzerinde kalınmasının, ilgili taraflarca da destekleneceği değerlendirilmiştir.

MADDE 1

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan tablonun 20 nci sırasına (2) no.lu aşağıdaki bent eklenmiştir.

Sağlık Bakanlığına, üniversitelere ve özel sektöre ait

sağlık kurum ve kuruluşlarında pandemi döneminde görev yapan,

120

sağlık hizmeti alanlarla bilfiil irtibat içinde olan tüm görevliler

MADDE 1 GEREKÇESİ

Pandemi dönemlerinde sağlık hizmeti alanlarla bilfiil irtibat içinde olan tüm görevlilerin fiili hizmet zammı süresinin 120 gün olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

MADDE 2

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesine (18) ibaresinden sonra gelmek üzere “ve (20) numaralı sıranın (2) numaralı bendi” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 2 GEREKÇESİ

Yaş haddi indiriminde belirlenen sürenin tamamının esas alınması amaçlanmıştır.

MADDE 3

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 40 ıncı maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesine (18) ibaresinden sonra gelmek üzere “ve (20) numaralı sıranın (2) numaralı bendi” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 3 GEREKÇESİ

Yaş haddi indiriminden yararlanmak için belirli süre çalışma koşulunun pandemi süresiyle sınırlı olmak üzere aranmaması amaçlanmıştır.

MADDE 4

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 81 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendinin 1 no.lu alt bendine "120 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 2 puan" ibaresi ile 2 no.lu alt bendine "120 fiili hizmet gün sayısı eklenecek işlerde 7 puan" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 4 GEREKÇESİ

Fiili hizmet zammı uygulamasına dair sigorta prim oranının Kanunun 4 üncü maddesinin (a) bendi kapsamındaki çalışanlarda 120 gün için 2 puan, (c) bendi kapsamında olanlar için 7 puan olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Madde 5

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde başlığıyla birlikte eklenmiştir.

"Fiili hizmet süresi zammı uygulanması sonucu verilmesi gereken ek aylık prim ve hizmet belgesi ile yatırılacak primler

Geçici Madde 86- 11/3/2020 tarihi ile bu maddenin yürürlük tarihini takip eden aybaşına kadar geçen süre içinde bu Kanunun bu maddeyi ihdas eden Kanunla değişik 40 ncı maddesi gereğince fiili hizmet süresi zammı süresine tabi işyerleri ve işlerde çalışanlar için 5510 sayılı Kanunun 86 ncı maddesine göre verilmesi gereken ek prim belgelerinin bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihi takip eden ay başından itibaren üç ay içinde verilmesi halinde idari para cezası uygulanmaz.

Bu maddenin yayımı tarihini takip eden aybaşından itibaren işverenler ve sigortalılarca; üç aylık süre içinde Kurumca istenecek belgelerle başvurulması ve 6 aylık süre içerisinde hesaplanacak fiili hizmet süresi zammına ilişkin prim tutarının ödenmesi halinde gecikme zammı ve gecikme cezası alınmaz."

MADDE 5 GEREKÇESİ

Fiili hizmet zammı uygulamasının geriye dönük uygulaması nedeniyle gecikme zammı ve cezası uygulanmaması için başvuru süresi belirlenmesi amaçlanmıştır.

MADDE 6

Bu Kanunun;

a) 1inci, 2 nci, 3 üncü, 4 üncü maddeleri 11/3/2020 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,

b) 5 inci maddesi yayımı tarihinde,

yürürlüğe girer.

MADDE 6 GEREKÇESİ

Kanunun yürürlük maddesi olup Türkiye'de COVID-19 pandemisinde ilk vakanın açıklandığı gün esas alınmıştır.